

การส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

The Promotion for Senior Citizen Grouping together in the Area of the Ban Nok
Administrative Organization, Panare District, Pattani Province

เจริญ ประทุมเทศ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ให้มีกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มให้ได้รับสวัสดิการต่างๆอย่างเท่าเทียมและเพื่อหาแนวทางที่จะสนับสนุนการรวมกลุ่มและช่วยเหลือกิจกรรมกลุ่มของผู้สูงอายุ พื้นที่ศึกษาเลือกแบบเจาะจงคือตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในนามชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านนอก แต่ปัจจุบันขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแล้วนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลการวิจัยสรุปดังนี้

ผู้สูงอายุตำบลบ้านนอกมีการรวมกลุ่มโดยชมรมผู้สูงอายุแต่ขาดความต่อเนื่องของการรวมกลุ่มเนื่องจากสาเหตุปัจจัยหลายประการคือ ไม่มีแผนการดำเนินงานของกลุ่ม ไม่มีการประชุมกลุ่ม ไม่มีกิจกรรมกลุ่มให้แก่สมาชิก ผู้นำกลุ่มขาดที่ปรึกษา ขาดการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายและไม่มี การติดตามประเมินผลจากหน่วยงานที่ริเริ่มก่อตั้ง และที่สำคัญคือไม่มีสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งชมรมผู้สูงอายุยังต้องการให้มีการดำเนินงานกลุ่มต่อไปและต้องการการสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายโดยเฉพาะการดูแลรักษาสุขภาพและการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

¹ นักศึกษาลำดับปริญญาตรี สาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย 42000

การศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคและความต้องการในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ รวมทั้งแนวทางที่จะสนับสนุนการรวมกลุ่ม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนงาน นโยบายของหน่วยงานและภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, การรวมกลุ่มผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This descriptive research is focused on the promotion for senior citizen grouping together in the area of the Ban Nok administrative organization, Panare district, Pattani province. The research objectives are consolidating the senior citizen groups to take their own welfare impartially and finding out methods to support the aggregation and activities of aged citizen. In this research, the Ban nok sub-district, Panare district, Pattani province is selected intently which already has had the senior citizen group named Ban Nok senior citizen group but the group makes lack of continuation. This research is conducted by intensive interviewing and then the results and conclusion is provided herein. The results indicate that the seniors in Ban Nok sub-district have a club but it is lack of continuation. The lack of continuation is originated from many factors such as lack of work plans, no group meetings, no group activities, no group advisors, lack of support from government, and lack of group welfare. The group needs to continue activities and request the government supporting especially in health care and monetization.

This research reveals the group's problem and desire for planning the group's strategy, utilizing the group's development, and supporting the union in enhancing the quality of life.

Keywords: Senior, Senior citizen grouping

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอกเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญกับประชากรสูงอายุโดยจะเห็นได้จากการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ สนับสนุนเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุตามนโยบายของรัฐบาล และในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี (ปี 2553-2555) ได้จัดทำแผนงานโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไว้หลายโครงการ เช่น โครงการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ โครงการศึกษาดูงานผู้สูงอายุ โครงการรดน้ำดำหัวในวันผู้สูงอายุ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นแผนงานโครงการที่ไม่ได้จำเพาะเจาะจงในการส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ และเป็นเพียงแผนงานหากไม่มีคนดำเนินการก็จะมีโครงการเกิดขึ้น ในส่วนของชุมชนยังไม่มีขับเคลื่อนการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อผู้สูงอายุ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ในส่วนของผู้สูงอายุเองก็เช่นกัน ผู้สูงอายุไม่ได้มีการรวมกลุ่มให้เป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง หากเปรียบเทียบจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งตำบลซึ่งมีจำนวน 567 คนกับจำนวนผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ของผู้สูงอายุทั้งหมด

ตำบลบ้านนอกเป็นชุมชนที่มี 2 ศาสนาคือไทยพุทธและไทยมุสลิม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบุตรหลาน แต่จากสภาวะเศรษฐกิจและเหตุการณ์ความไม่สงบทำให้มีการโยกย้ายและไปทำงานที่อื่นโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวจึงทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่เพียงลำพังหรืออยู่กับหลานที่ยังเล็กและอยู่ในวัยเรียน ผู้สูงอายุบางคนพักอาศัยอยู่คนเดียว ไม่มีคนดูแล ไม่มีรายได้(นอกจากเบี้ยยังชีพคนชรา) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องโภชนาการ ขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพ ซึ่งสิ่งการสำรวจภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลบ้านนอกพบว่า ผู้สูงอายุเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ โดยพบผู้สูงอายุป่วยเป็นโรคเบาหวาน จำนวน 10 คน โรคความดันโลหิตสูงจำนวน 133 คน โรคหัวใจ จำนวน 39 คน โรคหอบหืด 2 คน โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง(COPD) 8 คนโรคอัมพฤกษ์อัมพาต หรือโรคหลอดเลือดสมอง 14 คน(งานควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลปะนาเระ เดือนพฤษภาคม 2556)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอก (ปี 2553-2556) เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางแผนด้านนโยบาย การทำโครงการและเห็นชอบในร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอก ในแต่ละปี รวมทั้งเป็นผู้ร่วมในการทำประชาคมหมู่บ้าน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัญหา

การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้เป็นกลุ่มที่เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่าของชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีของชนรุ่นหลังต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ ให้มีกลุ่มที่มีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มที่มีความลำบากให้ได้รับการช่วยเหลือ และได้รับสวัสดิการต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน
2. เพื่อหาแนวทางที่จะสนับสนุนการรวมกลุ่มและช่วยเหลือกิจกรรมของกลุ่ม

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

มนุษย์มีวิถีการดำเนินชีวิตโดยการรวมกลุ่มมาตั้งแต่ในอดีตกาลสมาชิกในกลุ่มหรือในสังคมจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากกลุ่มจะมีอิทธิพลกับสมาชิก และสมาชิกก็จะมีอิทธิพลกับกลุ่มด้วย

ความหมายของการรวมกลุ่ม

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง กล่าวว่า กลุ่มทางสังคมคือคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีความสัมพันธ์ในทางร่วมมือพึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์มีติดต่อกันไปจนเป็นความผูกพัน และผู้มีสัมพันธ์กันเกิดความสำนึกว่า เป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน แยกออกได้จากกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้มองเห็นลักษณะของกลุ่มทางสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงจะจำแนกประเภทของกลุ่มทางสังคมออกเป็นดังนี้ 1) กลุ่มครอบครัว เป็นกลุ่มทางสังคมขนาดเล็ก สมาชิกมีความสัมพันธ์กันแบบปฐมนิยามสมาชิกมีความผูกพันในระดับสูง มีความเป็นเครือญาติกัน 2) กลุ่มสมาคม เป็นกลุ่มสังคมที่จงใจจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการจัดระเบียบของกลุ่มอย่างเป็นทางการ มีการกำหนดแผนงาน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกที่ชัดเจน เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วน กระทรวง ฯลฯ 3) กลุ่มทางสังคมขนาดเล็ก เป็นกลุ่มทางสังคมที่ไม่ได้มีการจัดระเบียบทางสังคมไว้อย่างชัดเจน เช่น กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียน เป็นต้น 4) กลุ่มชุมชน แบ่งออกได้เป็นชุมชนชนบทและชุมชนเมือง

2. ทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (Activity Theory)

ทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (Activity Theory) พัฒนาขึ้นโดย Robert Havighurst 1960. (อ้างถึงใน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี <http://www.bcnu.ac.th>) ซึ่งได้อธิบายถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ในทางบวก ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สถานภาพ และบทบาททางสังคมจะลดลง แต่บุคคลยังมีความต้องการทางสังคมเหมือนบุคคลในวัยกลางคน ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับวัยผู้ใหญ่ สารของทฤษฎีนี้อธิบายได้โดยสรุปว่า การมีกิจกรรมต่อสังคมของผู้สูงอายุจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นการมีกิจกรรมที่พอเหมาะกับวัยของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับ ผู้สูงอายุควรคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้ สภาพสังคมปัจจุบันที่ทันสมัย และเปลี่ยนแปลงไป เป็นปัจจัยซึ่งว่าด้วยบทบาทของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้ผู้สูงอายุก้าวตามไปไม่ทัน การเชื่อมโยงบุคคลแต่ละวัยแต่ละยุคเป็นปัจจัยที่สนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและประสบการณ์ชีวิตของคนเมื่ออายุมากขึ้น ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันระหว่างคนในวัยเดียวกันแต่คนละยุคสมัย บทบาทหน้าที่ตามโครงสร้างของแต่ละวัยของคน ปัจจัยนี้กล่าวถึงการสูงอายุว่าเมื่อคนเข้าสู่วัยชรามากขึ้นบทบาทหน้าที่ของตนเองก็จะลดลง การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเชื่อว่าผู้สูงอายุจะมีความสุข มีความภาคภูมิใจในตนเอง

จากการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุซึ่งผู้วิจัยคิดว่ามีประเด็นหรือวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่คล้ายคลึงกันมีดังนี้

อรอุษา สุกวิไลย(2553)ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลคลองขลุงอำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชรรายงานการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานและแนวทางแก้ไขชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลคลองขลุง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ด้านการบริหารจัดการองค์กร คณะผู้บริหารถึงแม้จะมีจำนวนเพียงพอแต่ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถ และไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ อีกทั้งการจัดตั้งชมรมและการแต่งตั้งคณะผู้บริหารมาจากการจัดตั้งของเทศบาลฯ ไม่ได้มาจากความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ในด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณไม่มีความชัดเจน ไม่มีการตั้งงบประมาณสำหรับสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และไม่มีความต่อเนื่อง ส่วนด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ที่มีความเหมาะสมเพียงพอแล้วแต่ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานของคณะผู้บริหาร อีกทั้งด้านศักยภาพ พบว่าคณะ

ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุน้อยมาก รวมถึงด้านการมีส่วนร่วมของคณะผู้บริหารชมรม ปรากฏว่าคณะผู้บริหารไม่มีส่วนร่วมในการบริหารเลย ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงาน การจัดกิจกรรม หรือการประชุมประจำเดือน

ประนอม โอทกานนท์ (2554) จากการศึกษาความยั่งยืนของชมรมผู้สูงอายุพลูตาหลวง ได้หลักฐานสรุปปัจจัยสนับสนุนความยั่งยืนของชมรม ได้แก่

1. การที่สมาชิกพอใจว่าตนเองมีพัฒนาการที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ตลอดจนรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของตนเองมีประโยชน์ต่อครอบครัวและชุมชน

2. การที่สมาชิกรับรู้ว่าได้ได้รับความชื่นชมยินดี ตนเองและชุมชนมีรายได้จากการแสดงดนตรีอังกะลุง

3. การมีบุคคล องค์กร และหน่วยงานต่างๆ มาเยี่ยมเยือนชมรมสม่ำเสมอ

4. ความสำเร็จของการเสนอขอของงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของชมรมทุกปีติดต่อกัน

จากองค์การบริหารส่วนตำบล

จะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำกิจกรรมต่างๆ เพราะการตัดสินใจของกลุ่มส่วนใหญ่จะมีผลต่อคนส่วนใหญ่ที่เข้ามารวมกลุ่ม สิ่งที่สำคัญอีกอย่างก็คือการทำให้กลุ่มมีความเชื่อถือจากหน่วยงานหรือบุคคลที่กำลังมองดูการทำงานของกลุ่ม ทำให้กลุ่มหรือชมรมมีความเข้มแข็ง มั่นคง สามารถทำงานให้กับสมาชิกในชมรม ช่วยลดปัญหาให้สังคมได้เป็นอย่างดี

อารดา ธีระเกียรติกำจร (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสุเทพอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 60-74 ปีสมรสและคู่สมรสยังมีชีวิตอยู่มีการศึกษามากกว่าปริญญาตรีก่อนอายุ 60 ปีประกอบอาชีพหลักที่มีรายได้ไม่แน่นอน เช่นรับจ้างทั่วไปแม่บ้าน เป็นต้นจากการวัดระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุพบว่าระดับคะแนนคุณภาพชีวิตโดยเฉลี่ยของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสุเทพจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับดีคือมีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตเท่ากับ 4.32 จากคะแนนเต็ม 5 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าคะแนนเฉลี่ย 3 อันดับแรกคือด้านสิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพและด้านสังคม ($X = 4.9, 4.7$ และ 4.39 ตามลำดับ) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้แก่ปัจจัยด้านประชากรคืออาชีพหลักก่อนอายุ 60 ปี (รับราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจ) ระดับการศึกษาและสถานภาพสมรสปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัย

ด้านสังคมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และ 0.05 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้แก่อายุและปัจจัยด้านสุขภาพ (การมีโรคประจำตัว) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยปัจจัยด้านเพศไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอกผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดว่าความสำเร็จของการรวมกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งนั้นจะต้องจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบของชมรม โดยยึดหลัก 3 ก. ซึ่งได้แก่ ก.กรรมกร ก.กองทุน และ ก.กิจกรรม ที่สำคัญจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการรวมกลุ่มด้วยว่าสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนมีบทบาท หน้าที่ตามตำแหน่งอย่างไรในกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มสำเร็จตามเป้าหมาย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการรวมกลุ่มของชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านนอก ผู้วิจัยได้กำหนดให้การส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นตัวแปรต้น และกำหนดให้ชมรมผู้สูงอายุเข้มแข็งเป็นตัวแปรตามและได้ระบุรายละเอียดการส่งเสริมในเรื่องการให้ความรู้ เงินทุน บุคลากร และกิจกรรม และในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานเช่น อบต. รพ. สต. ชุมชน ภาควิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชมรมมีความเข้มแข็ง มีสวัสดิการให้กับสมาชิก มีกิจกรรมทางสังคม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษา

1.1 ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ย้ายอยู่ในตำบลบ้านนอก ผู้บริหาร พนักงานส่วนตำบลและพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอก เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนอก และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และสุ่มเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุและอาสาสมัครสาธารณสุข รวมกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ฝ่ายบริหารและประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอก จำนวน 2 คน 2) ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนอกและ

อาสาสมัคร สาธารณสุข(อสม.)พนักงานส่วนตำบลจำนวน 10 คน 3) ประธานชมรมผู้สูงอายุ 1 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 34 คน รวมทั้งหมด 47 คน

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา คือตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

2. การดำเนินวิจัย

2.1 วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ งานวิจัย วารสาร หนังสือ รายงานการประชุม แผนพัฒนา 3 ปี ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นข้อมูลจาก Internet เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 วิจัยสนาม (Field Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนาและการสังเกตการณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม 2556 – พฤษภาคม 2556

3. การวิเคราะห์

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผู้ศึกษาจึงนำข้อมูลการสัมภาษณ์ การสนทนาและการสังเกตการณ์กลุ่มตัวอย่าง มาวิเคราะห์และประมวลผลเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลทางเอกสารที่ได้จากการศึกษา นำเสนอผลการศึกษาโดยการเขียนอธิบายในเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีพบว่าผู้สูงอายุตำบลบ้านนอกมีการรวมกลุ่มโดยชมรมผู้สูงอายุ แต่ขาดความต่อเนื่องของการรวมกลุ่มเนื่องจากสาเหตุปัจจัยหลายประการคือ ไม่มีแผนการดำเนินงานของกลุ่ม ไม่มีการประชุมกลุ่ม ไม่มีกิจกรรมกลุ่มให้แก่สมาชิก ผู้นำกลุ่มขาดที่ปรึกษา ขาดการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายและไม่มีการติดตามประเมินผลจากหน่วยงานที่ริเริ่มก่อตั้ง และที่สำคัญคือไม่มีสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งชมรมผู้สูงอายุยังต้องการให้มีการดำเนินงานกลุ่มต่อไปและต้องการการสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายโดยเฉพาะการดูแลสุขภาพ และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

และจากประเด็นปัญหาดังกล่าวรวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆทำให้มีแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุและช่วยเหลือกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุโดยการบูรณาการเชื่อมโยงงานระหว่าง อบต. รพ.สต. ชุมชน ตลอดจนภาคีเครือข่ายอื่นๆ เพื่อให้ชมรมผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรเข้ามาส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการหรือที่ปรึกษาชมรม เพื่อจะได้รับรู้ถึงปัญหา อุปสรรค ความต้องการของชมรม ตลอดจนการดำเนินงานของชมรม และมีการสนับสนุนงบประมาณโดยตรงให้กับชมรม รวมทั้งสวัสดิการต่างๆให้กับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. รพ.สต. เป็นหน่วยงานที่ริเริ่มในการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของชมรมอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้ความรู้แก่ชมรมในด้านต่างๆเช่นเป้าหมายวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งชมรมเพื่อให้สมาชิกเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตลอดจนตรวจสุขภาพให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง
3. ภาคีเครือข่ายอื่นๆเช่นกระทรวงพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ ควรเข้ามาช่วยส่งเสริมดูแลด้านความเป็นอยู่ ที่อยู่อาศัย ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและปศุสัตว์ ควรเข้ามาส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุ
4. ชมรมผู้สูงอายุ คณะผู้บริหารชมรมควรเพิ่มศักยภาพมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ มีการเปิดรับสมาชิกเพิ่มเติมเพื่อขยายกลุ่มและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุทุกคนได้เข้าร่วมกลุ่ม จัดทำแผนงานการดำเนินงาน มีการจัดกิจกรรม หรือการประชุมประจำเดือนอย่างต่อเนื่อง

สรุป

ผู้ศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาอุปสรรคผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืออยากเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ ที่มีอยู่ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (Activity Theory) ที่พัฒนาขึ้นโดย Robert Havighurst 1960 ที่ได้อธิบายถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุกล่าวคือเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นสถานภาพและบทบาททางสังคมจะลดลงแต่บุคคลยังมีความต้องการทางสังคมเหมือนบุคคลในวัยกลางคน ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดี

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการส่งเสริมการรวมกลุ่ม แต่หน่วยงานที่จะเป็นคนทำหน้าที่ตรงนี้ยังไม่มี ความชัดเจน หรือยังขาดการประสานงาน การให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน

ระหว่างหน่วยงาน การขอความช่วยเหลือหรือความสนับสนุนจากหน่วยงานในภาครัฐ หรือ องค์การบริหารส่วนตำบลจะทำให้สะดวกหรือง่ายขึ้นซึ่งสอดคล้องกับที่ประนอม โอทกานนท์ (2554) ได้ศึกษาติดตามความยั่งยืนของชมรมผู้สูงอายุพญาหลวง ได้หลักฐานสรุปปัจจัยสนับสนุนความยั่งยืนของชมรม ได้แก่

1. การที่สมาชิกพอใจว่าตนเองมีพัฒนาการที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมตลอดจนรู้สึกกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อครอบครัวและชุมชน
2. การที่สมาชิกรับรู้ว่าได้ได้รับความชื่นชมยินดี ตนเองและชุมชนมีรายได้จากการแสดงดนตรี อังกะลุง
3. การมีบุคคล องค์กร และหน่วยงานต่างๆ มาเยี่ยมเยียนชมรมสม่ำเสมอ
4. ความสำเร็จของการเสนอขอของงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของชมรมทุกปีติดต่อกันจาก องค์การบริหารส่วนตำบล

จะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำกิจกรรมต่างๆ เพราะการตัดสินใจของกลุ่มส่วนใหญ่จะมีผลต่อคนส่วนใหญ่ที่เข้ามารวมกลุ่ม สิ่งที่สำคัญอีกอย่างก็คือการทำให้กลุ่มมีความเชื่อถือจากหน่วยงานหรือบุคคลที่กำลังมองดูการทำงานของกลุ่ม ทำให้กลุ่มหรือชมรมมีความเข้มแข็ง มั่นคง สามารถทำงานให้กับสมาชิกในชมรม ช่วยลดปัญหาให้สังคมได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะในการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี” ในการให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุมีหลายหน่วยงานได้เข้ามาดูแล เช่น กระทรวงพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานสาธารณสุข รวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีนโยบายดูแลผู้สูงอายุ โดยนโยบายที่มีอาจจะมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ให้เงินสนับสนุน เช่น การให้เบี้ยยังชีพกับผู้สูงอายุ การรักษาพยาบาลฟรีกับผู้สูงอายุ หรือมาจากแผนงานโครงการต่างๆ ที่หน่วยงานจัดทำขึ้นมานั้น ส่วนใหญ่จะทำแบบต่างคนต่างทำ ทั้งที่กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเดียวกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มเป้าหมายดังนั้นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุควรมีการทำงานแบบบูรณาการ การทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ การแบ่งปันข้อมูลของผู้สูงอายุ หรือการทำ แบบสำรวจผู้สูงอายุเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวางแผน

นโยบายต่างๆ ทุกหน่วยงานควรมีฐานข้อมูลอันเดียวกัน เช่น จำนวนผู้สูงอายุที่เหมือนกัน และเป็นปัจจุบันมากที่สุด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการวางโครงการ แผนงานในการแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะอีกอย่างหนึ่งคือทำให้ความรู้กับผู้สูงอายุเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว แนวทางการใช้ชีวิตที่เหมาะสม การปฏิบัติตัวให้ห่างไกลจากโรคภัยต่างๆที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ รวมถึงการปลูกจิตสำนึกให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าของตัวเอง การให้ผู้สูงอายุได้ช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือเพื่อนช่วยเพื่อน ช่วยน้อง ช่วยพี่ โดยให้หน่วยงานต่างๆคอยเป็นพี่เลี้ยงให้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับชมรมผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน โดยตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ และเป็นกำลังใจให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี
2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดทำสมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อบันทึกข้อมูลเบื้องต้นของผู้สูงอายุ ข้อมูลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดทำแผนงานโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- ประนอม โททานนท์. (2554). *ชีวิตที่สุขสมบูรณ์ของผู้สูงอายุไทย: (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. หลักการงานวิจัยและบทเรียนจากประสบการณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัทแอดทีฟ พรินท์ จำกัด.
- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. (2546). *สังคมและวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์. (20 กันยายน 2556). ผลงานอาจารย์ภาณุ อดกลิ่น ทฤษฎีการสูงอายุ สืบค้นจาก <http://WWW.bcnu.ac.th>
- อรอุษา สุกวิไลย์. (2553). *ปัญหาการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลคลองขลุง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร*. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อารดา วีระเกียรติกำจร. (2554). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสุเทพอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.